

MALMÖ HÖGSKOLA

Lärande och samhälle

Schack som pedagogiskt verktyg

Schack kan skapa vänskap

Författare: Saad Shahin

Examinatorer:

Jesper Hall

Lars Holmstrand

Pesach Laksman

Ett projekt om schackspelets sociala påverkan.

Inledning

Schack är ett socialt spel utan tvekan. Denna mentala gymnastik leder många gånger till att skapa sociala nätverk. Schack kan spelas av alla, barn som vuxna, kvinnor som män och vuxna kan spela mot barn eller kvinnor mot män. Även inom samma familj kan man utöva spelet, barn mot sina föräldrar. Så alla studier bekräftar att schack är ett socialt spel. Schack är det enda spelet då spelaren inte ansträngs fysiskt, utan bara en mental ansträngning utövas. **Schack är inte en närkampssport, det går inte att tackla även om man vill! Den enda fysiska kontakten i den här sporten är ett handslag.**

Schackspelet kräver som vi vet hög koncentration, lugn och djupt tänkande. Och det är precis vad de människor som är lättirriterad och har våldsamma reaktioner behöver. De behöver träna sin egen impulsstyrning och träna att tänka efter först.

Idén började här, i början av läsåret 2004-2005 då jag undervisade i matematik för elever som har ADHD och/eller psykiska och sociala problem. Mina kollegor undrade vad jag skulle kunna komma på för något nytt med dessa elever. Mitt svar var att för att kunna räkna matematik måste man kunna koncentrera sig. Schackspelet förstärker matematik! Denna mentala gymnastik kan hjälpa dem också för att förbättra språket de använder mellan varandra. Spelandet ger ett väldigt vårdat språk istället för det grova språk som de använder annars.

Eleverna spelade schack en timme varje torsdag. Först var det underskattat av eleverna, men så småningom blev det acceptabelt och önskvärt av eleverna.

Den erfarenheten styrkte min övertygelse om att schackspelet har sociala konsekvenser, förutom att vara ett tänkande spel.

Läsåret 2009-2010 jobbade jag på en Montessoriavdelning. Då var det en del elever som var i behov av särskilt stöd, vilket gör att de hade svårt att jobba så fritt som möjligt eller sträva efter att utveckla sig självt som Montessoripedagogiken bygger på!

Även här valde jag att prova mitt schackspel för att hjälpa eleverna att skapa en lugn atmosfär som kan hjälpa eleverna att utföra sina uppgifter.

Schack hjälper till att reglera människans sinne och att kunna planera framåt!

Min kollega Sadiq säger att denna period med schackspelandet har fört en förändring i den sociala atmosfären bland eleverna och hjälpt dem genom konvergens av sitt sökande efter något på morgonen, för att spela schack i stället för att drunkna i konflikter!

Dessa erfarenheter styrkte min övertygelse om att schackspelet har positiva effekter på elevernas relationer till varandra.

Denna sak fick mig att fortsätta att arbeta med att använda schack som ett pedagogiskt verktyg. Jag är av dem som tror att den positiva sociala atmosfären bland elever bidrar till att

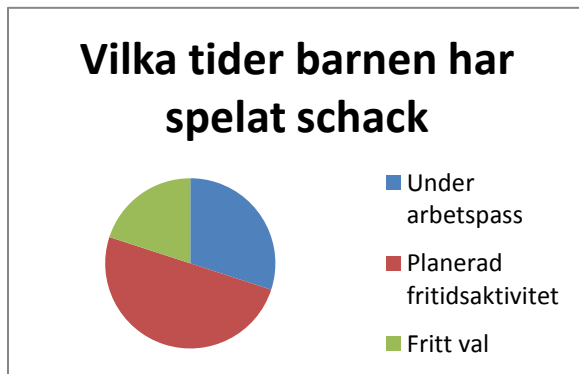
ge positiva resultat. Läsåret 2010-2011 började jag arbetet med att införa schack med de elever som gick i förskoleklassen. De lärde sig schack från grunden, teknik och historia. Avsikten var att få utöva det naturliga temat i schackspelet.

De barnen som jag arbetade med på den tiden går nu i årskurs två, och denna grupp är bland de lugnare i skolan och problem och konflikter uppstår sällan bland de, och de spelar fortfarande schack väldigt ofta.

Projektet

Till detta projekt valde jag en grupp elever från lågstadiet och att de är lättirriterade är en egenskap de alla har. En del har assistenter. Vi försökte spela schack med dessa barn på daglig basis så mycket som möjligt. Observationen inleddes vecka 6. Jag började uppmuntra barnen att spela schack på en daglig basis och samtidigt började övervaka barnens relationer med varandra och bad mina kollegor att observera beteendet hos dessa elever i synnerhet.

Jag försökte visa barnen hur underhållande spelet kan vara så att de inte ska känna sig uttråkade på något sätt. De spelade under olika tider, en del av eleverna spelade under den samlade skoldagen, mellan 8.00 och 14.00, och en del av dem spelade på fritids.

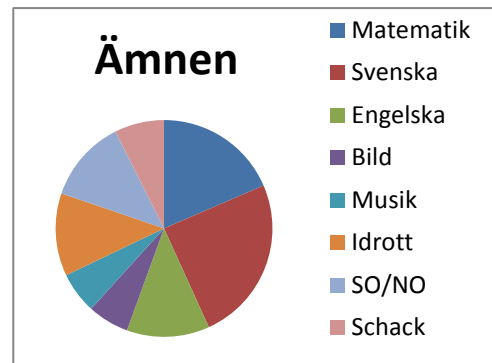
Det som hjälpte mig i början att fånga barnens uppmärksamhet och få dem att spela schack på en daglig basis utan att märka någonting är att vi organiserade en schackturnering samtidigt på skolan. Alla dessa barn deltog i schackturneringen i skolan. Två av dem kom väldigt långt i turneringen och vann tredje och femte pris! En del av dem spelar schack regelbundet och de är med schackklubben.

När de en gång spelade klart frågade jag en elev om hur det känns när han spelar schack, sade han "skönt att tänka djupt!" Ett par saker som bekräftas i flera vetenskapliga undersökningar "Kompendium – Schack som pedagogiskt verktyg" är att när man lär sig spela schack lär man sig att fokusera uppmärksamheten och koncentrera sig.

Antalet gånger de spelade schack är ca 500 gånger under perioden från vecka 6 till och med vecka 18. Varje parti är ca 15 minuter långt. Det betyder att de spelade sammanlagt 8250 minuter. Och varje elev spelade 13.75 timmar under elva veckor! Det enda spel som gör att man sitter och tänker logiskt så många timmar är SCHACK!

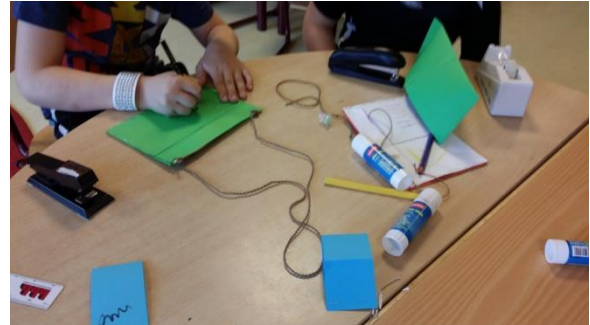
De positiva resultaten av detta projekt började dyka upp efter några veckor. Jag kan inte säga att jag äger en trollstav, men det verktyg som jag har är schackspelet.

Diagrammet visar hur barnens skoldag ser ut och under hur stor del av veckan schack spelas. Av ren lektionstid är schack 7,4 % av undervisningen. Fritidstiden är också inräknad.

Exempelvis:

- A, H, E och N som går i årskurs 2 spelar nu bandy tillsammans på rasterna utan större problem.
- H och E (som hade väldigt svårt med varandra) går ibland hand i hand ut för att leka tillsammans på skolgården!
- H och E söker varandras sällskap när det är grupparbete, de vill jobba tillsammans!
- A och R är mycket lugnare när de leker på rasterna.
- J har blivit lugnare och inte lika aggressiv när konflikt uppstår!
- En grupp elever i 2C lekte Blufflek på rasten, istället för att nå så puttade H E. E ramlade och fick ont i knä. Jag frågade H (årskurs 2) vad han ska göra när han av misstag fäller schackpjäser; han sade att han ställer upp dem, då skrattade han och hjälpte upp E.

Eleverna samarbetar nu både i skolarbetet och fritidsarbetet.

Här kan jag inte påstå att jag har en trollstav, men jag vill komma till en vändpunkt i beteendet genom att använda schacket som pedagogiskt verktyg.

Av de svårigheter som jag möter i utarbetandet av denna forskning är att de övriga skolaktiviteter är mer attraktiva för barn. Under de här veckorna jag gjort mitt projekt var det ganska bra väder vilket gjorde att utomhusaktiviteter var mer lockande än att sitta inomhus och spela schack.

En annan svårighet är att jag har de andra arbetsuppgifter på jobbet och inte bara schack.

Föräldrarnas syn på schack och hur det har påverkat deras barn verkar mycket positiv enligt en undersökning jag gjorde med hjälp av intervjuer med några. Här nedan finner man några citat på hur schack har påverkat barnet.

"Hemma gillar han inte att förlora och blir ibland sur eller arg men i skolan tycker jag att han tar både vinst och förlust bra."

Att acceptera att förlora och att vinna utan att håna motståndaren visar tecken på social mognad.

"tror att det har påverkat hans förmåga till taktik och i viss mån tålmod. Märker när vi t.ex. spelar kort att han är bra på att tänka i många led, hur han skall taktik-spela sina kort."

Denna elev som tidigare agerade utan att tänka efter har enligt föräldern tydligt lärt sig att tänka steget efter, att förstå konsekvenser av vissa drag och även om spelen är i fokus här kommer han att kunna applicera dessa taktiker i det sociala livet också.

I flera av intervjuerna pratas det om att ta förluster bättre.

Pedagogernas syn på schack är också mycket positiv. En i förskolepersonalen berättar:

En kille, vi kan kalla honom X, har sedan början haft stora svårigheter att komma in i gruppen. Han har fysiska utmaningar som gör att han inte riktigt vågar utmana sig själv och leka fullt ut med de andra barnen. Efter ett antal schacklektioner med barnen har han funnit sig själv. Jag kan inte säga att han älskar schack och brinner för det men den sociala grunden som han har byggt genom att spela schack har möjliggjort större utmaningar för honom.

Flera av eleverna som har deltagit regelbundet i schacklektionerna har mognat socialt och hänger med bättre i "den vanliga skoldagen". En elev som är mycket aggressiv av sig kopplar av helt och hållet och klarar nu av att spela utan att störa, slå bort pjäser och ha "myror i brallan". /Feidh Shahin

"Schackspelandet har i klassen skapat ett vänligt klimat där alla kan möta alla. Varje torsdag har eleverna spelat schack i halvklass. En stund som har varit efterlängtd av ALLA. Störst positiv utveckling har vi sett mellan de barn som tidigare ofta hamnade i bråk med varandra på raster och under fritidstid. Schackspelandet har blivit en mötesplats där dessa elever har haft en neutral grund att stå på och där alla vet att spelet utövas i lugn och ro och att alla måste få chans att tänka färdigt utan stress. Efter att medvetet placerat dessa elever tillsammans i schackspelandet ser vi att de mer och mer väljer varandra utanför spelandet också som t ex i lek eller grupparbeten. Det mest positiva är att de nu har mindre konflikter med varandra och de har insett att kamratskap handlar om att ge och ta. Det kontinuerliga schackspelandet har i denna grupp varit en vinstlott när det gäller att bryta negativa mönster i en kamratgrupp!!!!" /Marie Lundgren

”Hur schack kan påverka ett barn positivt.

Schackspelandet har stärkt Js intellektuella och sociala utveckling. Han kan nu förlora en match, säga att motståndaren var bra även om det känns jobbigt för honom.

*Han har även lärt sig att ha ett samspel med andra schackspelare. **Det hade han inte förut. han var bäst, kunde inte förlora och inte samarbeta med andra.***

Jag som pedagog, har även genom mitt intresse för schack och dess betydelse för barn som behöver extra stöd fått en mycket nära relation till J. Jag finns så mycket som möjligt vid hans sida för att stötta honom. Jag känner att han har ett stort förtroende för mig.” /Ewa Björklund

Slutsats

I detta projekt, ville jag betona de sociala konsekvenserna av schackspelet. Projektet försäkrade mig denna sak genom relationer mellan eleverna som praktiserade detta spel med varandra under den period då jag gjorde denna forskning.

Jag har märkt en betydlig förändring i relationerna mellan eleverna sinsemellan efter att sätta dem med en gemensam nämnare och det är ett parti schack. Och på denna grund kan jag säga att schack är inflytelserikt socialt och skiljer sig från resten av sport eller spel till en annan som involverar mer än en person. Eftersom schackspelet har sina egna regler och villkor och frambringar en speciell stil på förhållandet mellan dem som utövar den.

Faktorer	Antal
Utelekar	4
Spel	4
Grupparbete	5
Samarbete	5
Söker varandra	5
Tänka innan	3
Lugnare	5
Socialt samspel	5
Denna tabell visar hur många pedagoger som anser att olika faktorer har förbättrats (5 deltagande)	